

Délbánsági nemzeti parkjaink

"Jobb egyszer látni valamit,
mint arról tízszer olvasni."

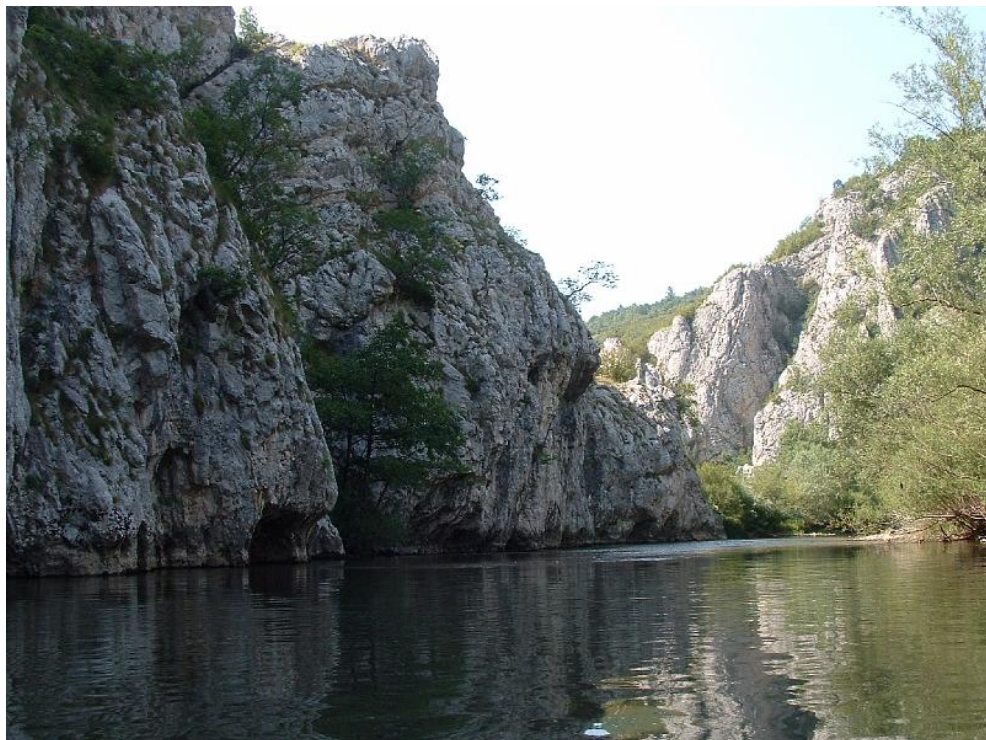
Eötvös Lóránd

Amennyiben nem számolunk a téli sportok művelése céljából kialakított üdülőhelyekkel, bárki – a délbánsági hegyviszonyokkal tisztában lévő olvasó – azonnal az alábbiakban felsorolt négy fontos turisztikai körzetet jelölné meg, mint legfontosabbakat. Sokkal kevesebben tudják azonban, hogy ezek mindegyike egy-egy, különböző fokú védelem alá eső természetvédelmi területek részei. És mivel jómagam ezen védelem fokozásának híve vagyok, autós barátaim utólagos egyetértését remélve, elsősorban a bakancsos természetjárók szemszögéből igyekszem bemutatni ezen tájegységeket, mintegy kedvcsinálóként.

Néra – Beusnica

Ha valaki a Bánság déli vidékeire készül túrázni, ajánlólevél nélkül is a Néra völgyét keresi ki magának elször a térképen. Nem véletlenül, hiszen ma már mindenki tudja, hogy itt viszonylag kis területen, rendkívül változatos, turistaszemet ingerlő, lelket melengető látványban lehet része, a természeti kincseket méltóképpen megbecsülnőknek.

Az 1943-tól nemzeti parkként jegyzett terület összesen 4.382 hektárt tesz ki és három, jól elkülöníthető – kiránduláskor napra beosztható – tájegységre tagolható, melyeket a Néra folyó völgyét követő útvonal fűz össze egységes egészé.

A csendes Néra (foto: Illés Mihály)

A Szászka és Újsopot helységek közötti 22 km-ből húsz maga a Néra szoros, mely két mészkőbe vajt szurdokszakaszt és e kettő között egy rétekbén, kaszálókbán – egyszóval nagyszerű sátorhelyekben – gazdag, tágabb térséget foglal magába. Az egész távot akár egy nap alatt is legyűrhetjük, ám aki szeret elidőzni egy-egy tó mellett, benézni egy-két barlangba vagy elámulni az egykori bányászok által kőbe vajt alagutak és útpárkányok látványán, annak érdemes többnaposra

tervezni ezt a kirándulást. A jelzett főútvonal, körülbelül a közepén (“La Cârlige”) gázlón vezet át, ezért kiadós esőzések után, a folyó magas vízállása és nagy sodrása miatt a szoros csupán egyik (a kiindulási ponthoz közeli) fele járható be.

A második tájegység merőben elüt az előbiekben leírtaktól. Ez a Nérától északra fekvő, alig 100 hektárnyi terület a Beu pataknak életet adó Bég Szeme („Ochiul Beului”) nevet viselő karsztforrást, a Beusnica patak mésztufa lépcsőit és vízéseit, valamint egy, délszaki vadorgonának, ecetfának, törökmogyorónak menedékkül szolgáló térséget foglalja magába. A körzet egy körülbelül 5 km-es bekötőúton egészen a bejáratnak számító pisztrángtenyészetig kisautóval is megközelíthető és ebből kifolyólag (főleg hétvégeken) meglehetősen turisztikailag igen tarka társaság verődik össze a környéken ...

A nemzeti park harmadik, közvetlenül nem, csak közigazgatásilag kapcsolódó tájegysége a Susara patak rövid kis szurdokvölgye, mely közvetlenül Szászabánya felszegén nyílik a mészkősziklák közé. Aki csak teheti ugorjon be ide is, bemelegítőnek vagy fáradságlevezetőként (a kiindulási ponttól függően) nagyszerűen megfelel.

Olyan védett terület ez, melyet manapság leginkább a távolság, a rossz közlekedési viszonyok és a turisztikai bázisok hiánya óv meg a tömegetturizmustól és annak megannyi romboló hatásától. Ezért minden változás ami a környéken beindul, fokozott éberséget követel hivatalos közegtől és természetbaráttól egyaránt.

Domoglád – Cserna

Mennyit bír el egy völgy ? – tehetnénk fel a kérdést végighaladva a Herkulesfürdőt kiszolgáló vasútállomástól egész Csernafaluig, vagyis hozzávetőleg azon a területen, melyet Domoglád-Cserna Nemzeti Parknak hívnak. Van itt mindenre alkalmas hely és alkalom. Vannak párjukat ritkító szorosok, vízések, meredek sziklafalak, meleg és jéghideg források, egyre inkább védelemre szoruló állat- és növényfajok. Vannak sziklamászó versenyek, természetvédő szimpóziumok, gyógykezelés a legmagasabb fokon és van tömegetturizmus ...

Kaszinóépület és mamutfenyő Herkulesfürdön (foto: Balázs István)

Hogy miként lehet mindezt összeegyeztetni, azt már valószínűleg azok is csak találgatták akiknek sikerült 1932-ben keresztülvinniük, hogy Domoglád-Ceszna néven egy 2.743 hektáros területet minisztertanácsi rendelettel rezervátummá nyilvánítsanak. Ezt a védett területet 1982-ben 60.100 hektár-ra terjesztik ki és Nemzeti Parkká minősítik. Ám az akkoriban kiadott útikönyvek –

melyekből tucatnyi oldalon keresztül csorog a szocialista buzgalom – arról a szomorú tényről is árulkodnak, hogy a dömpingszerő turisztikai fejlesztések sodrásában valymi kevés esélyt adtak a természetnek.

Ekkor épül fel a tömbházakra emlékeztető szállodák sora, közvetlenül a Domogléd büszke szikláira támaszkodó dombháton, melyeknek összkapacitása messze meghaladja a fürdő kezelőhelyeinek számát. Ez az a periódus amikor a szakszervezetek százezerszám nyaraltatnak itt embereket anélkül, hogy a természet itt fellelhető páratlan értékeire valaki is felhívna figyelmüket. Hogy nem történt visszafordíthatatlan rombolás, az inkább a sziklafalak meredekségének és az aszfaltturistát rémülettel eltöltő szarvasviperának köszönhető.

A rendszerváltás utáni gazdasági pangásnak, paradoxális módon az volt az előnye, hogy megállította a vízszintes terjeszkedést, hiszen a túlméretezett szállodaláncot még fenntartani is alig akadt pénz. A századforduló táján aztán kezdtek feltűnedezni a külföldi befektetők, akik viszont elsősorban a régi, főleg Monarchia-beli szállókat vették meg és kezdték felújítani. Kétségtelen pozitívum, de ennek egyenes következménye, hogy az árak felszöknek és az idelátogató turistatársadalom kettészakad.

Lesznek luxusautóval ideránduló sétáló-pihenők, vagy jó pénzért betegségeiket kúrálók és lesznek a bakancsosok, akik olcsó kempingben vagy sátorban húzzák meg magukat az itt fellelhető természeti csodák kedvéért. Mert ha az egészségbiztosítás továbbra is úgy fog packázni az emberekkel mint eddig, akkor éppen azok szorulnak ki a völgyből akiknek a legnagyobb szükségük volna erre a fürdőhelyre.

Bár a kialakult infrastruktúra kétségtelenül rányomja bélyegét az itt zajló turistaéletre, marad még hely, látni-, tenni- és élveznivaló a nonkomformisták számára is. Sőt, szinte csak számukra terem élmény a vízesések: Szeles (Vânturătoarea) vagy Rosec; barlangok: Betyárok odúja, Soroniste, Serbán; szorosok: Priszacsina, Cezna és Korvoja, vagy akár a Domogléd gerincén, ahová csak jó erőben és megfelelően felkészülten lehet eljutni.

Vitathatatlan sokszínűsége és vitatható keveredése a különféle értékeknek, mindenképpen kiemelt státuszt kölcsönöz a Cserna völgyének. Mindemellett azonban, a környékbejáró túrákon túl, ez a folyómeder képezi felvonulási vagy kifutási terepét az egyik legizgalmasabb Kárpátok-beli vándortúranak. Közvetlenül a vasútállomás környékéről indul ugyanis a piros sávval jelölt gerincútvonal, mely a Cserna és Godján havasokon át a Kis-Retyezát hegyvonulataira (Iorgovanul, Dragsány) vezet, ahonnan már a Retyezát Nemzeti Park csalogatja a turistákat.

A tapasztalt természetjárók azonban nem a gerincen kezdik a túrát, hanem Csernafaluig a folyóvölgyben vonulnak a Iovanul gyűjtőhöz – érintve közben a fennebb említett célpontok közül néhányat – utána pedig a piros keresszel jelölt bekötő turistaúton kapaszkodnak fel a gerincre. Kellemes bemelegítő – vagy visszafelé jövet levezető – kirándulással ajándékozzák meg magukat ezáltal, az egyébként 2-3 napos, menedékházak hiányában csakis sátoros, embertpróbáló de fenséges magashegyi túra kiegészítéseként.

A Kazán szoros

A Pallas Nagylexikon oldalain még ezt olvashatjuk az Európát átszelő folyam eme szakaszáról: *„A Duna itt szorul össze legkeskenyebbre s ezen, K. név alatt ismeretes szoros 11 km.-nyire húzódik DNy-ról ÉK-felé. A 600 méternyi széles folyam medre Plavisevicán alul a baloldalon emelkedő Sukár mare-hegy (314 m.) által eleintén felére, majd a mederből kiemelkedő Kalniksziklánál 186 méterre szoríttatik össze, valóságos sziklakaput képezve a szerb parton emelkedő Miroc planinával (324 méter).”*

De ez tulajdonképpen a ma Nagy-Kazán néven ismert, Dubova és Plavisevica között húzódó 3,8 kilométernyi szakaszt írja le, melynek hosszában a Duna szélessége 200 – 350 méter között váltakozik. Ám alighogy szuszsan egyet a folyam, még mielőtt Ogradena elé érne, újabb sziklakemény megpobáltatás vár rá: a Kis-Kazán. Itt 150– 350 méter között váltakozik a megszorult vízár szélessége, 3,6 kilométeren keresztül.

Ezt a két, összesen 350 hektárnyi de nem összefüggő térséget nyilvánították természetvédelmi területté a Mehedinț Megyei Tanács 18/1980 számú rendelete alapján. Valószínűleg nemzeti parknak kikiáltani nem tartották illdomosnak, mivel egy szoroshoz ugye két hegy kell és ez esetben a “másik”

mindkét alkalommal a szomszéd Szerbia területén van. Aki azonban ismeri a táj, valamint az itt fellelhető állat- és növényvilág értékét, bizonyára kevesli a besorolás általi törvényadta védelmet.

A karsztikus jelleg lépten-nyomon fellelhető, hol erőteljesen uralva a felszínt, mint a Kis-Kazán esetében, hol rejtetten – például zombolyok alakjában – főleg a Nagy-Kazán környékén. A föld mélye pedig barlangokat rejteget, melyekből eddig hetet azonosítottak. Közülük a leghíresebb a Ponikova barlang, melynek bejárata közelében az azonos nevű patak egy rövid és vad szurdokvölgyet valamint egy természetes 6 – 8 méter magas és 25 méter hosszú természetes hidat kreált a sziklába az idők során. Maga a barlang 1.666 méter hosszú és miután átfúrja magát a Nagy Sukár (Ciucanul Mare) hegy alatt, nyugalmat a Duna medrében lel magának.

A Kis-Kazán (foto: Siska Szabó Zoltán)

A növényvilágra könnyen átláthatóan a szubmediterrán és a közép-európai jelleg keveredése a jellemző. A meredélyek lábainál a bükk európai (*Fagus silvatica*), krími (*Fagus taurica*) és keleti (*Fagus orientalis*) váltják egymást, de fellelhetőek a gyertyán, a kőris, a mezei juhar vagy más néven háromkaréjos juhar (*Acer monspessulanum*) kazánszorosi változatai is. A naposabb területeken a cserfa, a tölgyel és a vadorgonával alkot eredeti egyveleget, míg az árnyékosabb helyeken – mindössze 120 méter tengerszint fölötti magasságban – megél a tiszafa (*Taxus baccata*), melyet itt a védett fajok között tartanak számon. A rezervátum egyéb óvott növényei között megtalálhatjuk a tulipánt (*Tulipa hungarica*), a szirti nősziromot (*Iris reichenbachii*), a vörös szappanfűvet (*Saponaria glutinosa*) és az árvalányhaját (*Stipa danubialis*).

Ami a faunát illeti, elsősorban a kétéltűek – teknősbéka (*Testudo hermanni*) és szarvasvipera (*Vipera ammodytes*) – jelenléte érdemel különösebb figyelmet. Ezek számának felmérésére valamint habitusuknak tanulmányozására jelenleg is egy átfogó kutató tevékenység kezdődött, mely az Európai Unió „Life III” programja keretében és finanszírozásával zajlik.

Komárnik – Krassó

A komárniki cseppkőbarlang – a Buhuj barlang után – a második leghosszabb bánzági földalatti természetes képződmény. Ma ismert teljes hossza 6.201 méter, melyből 5.229 méter térképezett és ebből hozzávetőleg 1.800 métert tesz ki a turisztikai, szakavatott idegenvezetővel látogatható útvonal. A barlang hosszanti irányban enyhén lejt, könnyen bejárható. Az alsó és felső bejáratok közötti szintkülönbség 78 méter.

Az Aninai hegység északi részét alkotó jura korszakbeli és krétakori mészkőben kialakult barlangrendszer két párhuzamos, különböző szinteken kanyargó folyósóból áll. A két barlangsort helyenként keresztfolyósók kötik össze. Mindkét szint tektonikus vonalat követő rétegfelület mentén

alakult ki. Mindezt kitűnően érzékelhetővé teszik a kovakő beágyazódások, végig a falak és mennyezetek felületein.

Az alsó kővájatban a Ponikova patak fut keresztül, mely az évezredekken át kialakult csepkőbarlang formálásának legfőbb tényezője. A felső, járható folyósó számos kisebb-nagyobb termet fűz egymásba (Zebrák terme, Agyagterem, Múzeum, Kristályterem, stb.), melyeknek mindegyike látványos sztalagmitikus képződményeket rejteget. Ezen alakzatok – ahogyan az a csepkőbarlangok esetében megszokott – hasonlóságon alapuló, legtöbbször tréfás elnevezésekkel bírnak. Ezek közül egyesek korszakonként és a barlangkutatók fantáziájának függvényében változnak. Manapság ilyenekkel találkozhatunk: Kókuszdió, Meduza (újabban Hamburger), Anyósnyelv, Kis- és Nagyorgona, Szénakazal (Kólásüveg), Betyárok asztala, Cápaszáj, Banánfürt, Szerencsekút, Kínai falak, Hófehérke és a hét törpe, stb.).

Banánfürtök a Komárnik csepkőbarlangban (foto: Illés Péter)

A barlang a Szemenik-Krassó Nemzeti Park felügyelete alá tartozik. Csak engedéllyel látogatható, ezért a látogatási szándékot előre be kell jelenteni a park-adminisztráció irodáján. Maga a természetvédelmi terület jogi státusza fokozatosan teljesedett ki 1955-től kezdődően, egészen 1994-ig. A kezdetben alig 800 hektáros Nemzeti Park mára több mint 10.000 hektárra terjed ki.

Itt szeretném megjegyezni, hogy a tájegységnek és több környékbeli településnek nevet adó folyó, magyar neve: Krassó ! Nem Karas, de legfőképpen nem Kárász, hiszen semmi köze a Kínában őshonos, Európában csak 150 – 200 évvel ezelőtt elterjedt, csendes állóvizeket kedvelő halfajtához. A román és az errefelé elterjedt délszláv nyelveknek, a szavak kiejtését lágyító logikájában keresendő az a magánhangzó beszűrés, melynek nyomán kialakult a Caraș illetve a Karas változat.

A környékeliek – főleg Krassóváron (Caraşova, Kraschowa, Karaševo) illetve Krassóalmáson (Iabalcea, Jabalče) élő lakosok – krasovánoknak nevezik magukat. A leírásokban általában zárkózott természetüként jellemzett emberek, igen szívélyesen viszonyulnak a bakancsos turistákhoz. Nyugodtan, teljes biztonságban házaik előtt lehet hagyni a személygépkocsikat, karcolás sem esik rajtuk. Persze illik bekopogni és engedélyt kérni: minden ellenszolgáltatás nélkül rábólintanak.

A Komárnik cseppkőbarlangot négy irányból közelíthetjük meg. Ezek az utak egyben innen tervezett csillagtúrák vagy körutak nyomvonalai is lehetnek, ezért inkább ebből a szemszögből ismertetném őket. A túristajelzések gyérek és meglehetősen régiek, ezért ajánlatos a terepet már ismerő turistatárs segítségét igénybe venni.

1. Resicabánya irányába – erdészút kanyarog, mely a Padina Seacă erdészlakot érintve, mintegy 15 km-es sétagyaloglás után az elhagyott Minda erdészlak mellett Resicabányát a Szemeniken létesített síközponttal összekötő műútba torkollik. Innen még jókora távolságra (kb. 5 km) van a városközpont, de már lehet egy olcsó autóstopra alapozni. Variáns a kék sávval (igen hiányosan) jelzett turistaösvény, mely az erdészház előtt egy kilométernyire jobbra tér és néhány kisebb barlang szomszédságában halad el, melyek közül a Gaura Turcului a legismertebb.

2. A Szemenik sí- és üdülőközpont felé piros kereszttel jelzett turistaút vezet, amelyik a bánásiak fülében jól csengő Vila-Klaus egykori menedékház (ma gyermektábor), érintésével gyúri le a majd 800 méteres szintkülönbséget, 4 – 5 órányi egészséges hegyitúra során. A gyermektábortól személygépkocsival járható erdei út vezet a Crivaia üdülőközponton keresztül Ferencfalvára (Văliug), onnan pedig aszfaltozott műút Resicabányáig.

3. Stájerlak-Aninára, a tőle északra fekvő Mărghitaş gyűjtő és az azonos nevű motel érintésével, két útvonalon is eljuthatunk. Az első, hozzávetőleg a Komárnik patak medrével párhuzamosan induló erdészút, mely átvezet a Naveşul Mare dombháton a Jervani-i erdészlakig illetve egykori gyermektáborig. Innen nem messze, utunk jobb oldali irányba elválnak és egy jelzés nélküli ösvényen visz át a Covelişte magaslaton, ahonnan leereszkedik a már említett motel közelében. A második út az egykori, Resicabányát Aninával összekötő erdei vasútvonal nyomvonalát követi – a kék sávval jelzett turistaút folytatásaként. Elhalad a Popovác barlang befalazott bejárata előtt, a valamikori három alagút közül egyiket keresztül vezet a másik kettőt megkerüli, közben egy fémvázra nyomorított de még mindig járható hídon való átkeléstől lesz igazán izgalmas (Mediureca). Mindkét útvonal bő 4 órányi gyaloglást igényel, de lehet őket egybekapcsolni egésznapos körúttá is.

4. A Resicabányát (Krassóváron keresztül) Aninával összekötő műútra, a két leginkább igénybevett turistaút vezet. Mindkettő a kék háromszöggel jelzett ösvényen, a krassóalmási fennsíkon át indul az azonos nevű falu irányába. Az első bevezet Krassóalmásra míg a második a település szélén oszloppal jelölt útkereszteződésnél leereszkedik a Krassó partján fekvő Prolaz tisztásra. Itt drótkötélpár segítségével lehet átjutni a folyó bal partjára, illetve a Krassóvárig vezető ösvényre, mely a Denevérek barlangja mellett halad el. Ugyanezen az ösvényen, a folyót Prolaz-tól felfelé követve még egy darabon, behatolhatunk a (száraz lábbal) “járhatatlan Krassó”-szorosnak is nevezett szakaszon. Amennyiben viszont nem kelünk át Prolaz-nál a Krassón, egy jobb oldali irányba kapaszkodó (egykor piros ponttal jelzett) ösvényen feljuthatunk a Krassó jobb partja fölé meredező sziklát rejtő platóra. Itt nagykiterjedésű, szelíd kaszálón keresztül visz utunk és csak lepillantva a folyó felé, mérhetjük fel a szoros valódi dimenzióit. Nem messze Krassó várának romjai mellett ereszkedhetünk le az országútra, de az alig térdig érő falmaradványok becserkészését nem ajánlom senkinek, mert a napos sziklákon gyakori a sütkérező vipera.

Bármerre indulunk a Krassó völgyében (a 3-as illetve 4-es útvonalakon), hihetetlenül vad és változatos táj látványa lesz a jutalmunk !

Illés Mihály